

Sygn. akt IX Ka 110/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 czerwca 2017 roku

Sąd Okręgowy w Toruniu IX Wydział Karny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący SSO Jarosław Sobierajski (spr.)

Sędziowie SSO Rafał Sadowski

SSO Lech Gutkowski

Protokolant st. sekr. sądowy Michał Kozłowski

przy udziale Prokuratora Prokuratury Rejonowej Toruń – Wschód w Toruniu Mariusza Miściurewicza

po rozpoznaniu w dniu 22 czerwca 2017 roku sprawy ***O. S. oskarżonej o czyn z art. 286 § 1 i § 3 kk oraz A. S. oskarżonej o czyn z art. 286 § 1 i § 3 kk***

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w T.

od wyroku Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 24 listopada 2016 roku sygn. akt VIII K 1408/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

1. poprawia kwalifikację prawną czynów przypisanych oskarżonym poprzez zakwalifikowanie ich z art. 18 § 3 kk w zw. z art. 286 § 3 kk w zw. z art. 286 § 1 kk,
2. na podstawie art. 67 § 3 kk nakłada na oskarżone solidarnie obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej przypisanymi czynami poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w T. kwoty 49 212,74 zł (czterdzieści dziewięć tysięcy dwieście dwanaście złotych siedemdziesiąt cztery grosze), przy czym odpowiedzialność ta jest solidarna ze skazanym A. P., którego zobowiązano do naprawienia tejże szkody prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w T. (...)z dnia 18 sierpnia 2015 roku, sygn. akt (...),
3. uchyla orzeczenie o świadczeniu pieniężnym zawarte w punkcie II;

II. w pozostałym zakresie tenże wyrok utrzymuje w mocy;

III. zasądza od oskarżonych na rzecz oskarżyciela posiłkowego (...) Sp. z o.o. z siedzibą w T. kwoty po 420 (czteryście dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym;

IV. zasądza od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Toruniu) na rzecz adwokata A. D. kwotę 516,60 zł (pięćset szesnaście złotych sześćdziesiąt groszy) brutto tytułem wynagrodzenia za obronę z urzędu oskarżonej O. S. w postępowaniu odwoławczym;

V. zwalnia oskarżone od zapłaty wydatków poniesionych w postępowaniu odwoławczym, którymi obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt IX Ka 110/17

UZASADNIENIE

O. S. i A. S. zostały oskarżone o to, że w dniu 29 września 2014r. w T. udzieliły pomocy A. P., co do którego toczyło się odrębne postępowanie, w doprowadzeniu do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w dniu 8 października 2014r. w (...) Sp. z o.o. w ten sposób, że podpisały fikcyjną umowę sprzedaży samochodu marki O. (...) o nr rej (...) A. P., którą w/wym. następnie przedłożył jako autentyczną przy zawieraniu umowy pożyczki (...)w kwocie 50 000zł, działając na szkodę (...) Sp. z o.o. w T., po uznaniu, iż zarzucane im czyny stanowiły wypadki mniejszej wagi

- tj. o czyn z art. 286 § 1 i § 3 kk

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2016 roku Sąd Rejonowy w Toruniu, sygn. akt VIII K 1408/16, ustalając, iż oskarżone dopuściły się popełnienia zarzucanych im czynów z art. 286 § 1 i 3 kk i uznając, że ich wina oraz społeczna szkodliwość popełnionych przez nie czynów nie były znaczne, na podstawie art. 66 § 1 kk i art. 67 § 1 kk, warunkowo umorzył postępowanie karne na okresy po 1 roku próby, na podstawie art. 67 § 3 kk orzekając jednocześnie od każdej z nich na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej w Warszawie kwotę po 200 zł tytułem świadczenia pieniężnego.

Zasądzając od oskarżonych na rzecz pokrzywdzonego kwoty po 420 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, Sąd zwolnił je od kosztów sądowych a wydatkami postępowania obciążył Skarb Państwa, od którego zasądził na rzecz Kancelarii Adwokackiej adwokat A. D. kwotę 516,60 zł brutto tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej oskarżonej O. S. z urzędu.

Wyrok ten zaskarżył **w części, w zakresie, w jakim nie orzeczono nim środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego**, wskazując, że wskutek dokonania błędnej wykładni art. 415 § 1 zd. 2 sąd meriti niesłusznie odstąpił od nałożenia na oskarżone obowiązku naprawienia szkody, którego nałożenie było w realiach sprawy zgodnie z prawem materialnym (art. 67 § 3 kk) obligatoryjne. Powołując się na powyższe i wskazując, że szkoda została częściowo naprawiona przez A. P., skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku poprzez nałożenie na oskarżone solidarnego obowiązku naprawienia w części szkody poprzez zapłatę pokrzywdzonemu kwoty 49.212,74 zł, ewentualnie jego uchylenia w zaskarżonej części i przekazania w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego zasługiwała na uwzględnienie. Zmieniając zaskarżony wyrok, sąd odwoławczy uwzględnił zawarty w niej wniosek (pkt I.2) oraz poprawił z urzędu w trybie art. 455 kpk kwalifikację prawną czynu przypisanego oskarżonym, której wadliwość zasygnalizował w tym zakresie oskarżyciel publiczny w odpowiedzi na apelację.

Skarżący trafnie zauważył, że wskutek dokonania błędnej wykładni art. 415 § 1 kpk w aktualnie obowiązującym brzmieniu, mającego zastosowanie w przedmiotowej sprawie, sąd meriti niesłusznie – dopuszczając się w konsekwencji obrazy przepisu prawa materialnego w postaci art. 67 § 3 kk – odstąpił od orzeczenia wobec oskarżonych, w stosunku do których warunkowo umorzono postępowanie karne, obowiązku naprawienia szkody.

Zakaz przewidziany w art. 415 § 1 kpk odnosi się wprawdzie także do obowiązku naprawienia szkody orzeczanego na podstawie art. 67 § 3 kk, jednakże - wbrew temu, co stwierdzili sąd meriti i w odpowiedzi na apelację prokurator, który występując z wnioskiem o wydanie wyroku warunkowo umarzającego postępowanie sam domagał się zawarcia w nim orzeczenia o kompensacie szkody – nie aktualizuje się w każdym przypadku, gdy istnieje już jakiś tytuł wykonawczy dotyczący szkody powstałej w następstwie czynu objętego postępowaniem. Jak słusznie podkreślano w odnoszącym się do art. 415 § 5 kpk orzecznictwie (w którym przed dniem 1 lipca 2015 r. zawarta była klauzula antykumulacyjna), trafnie przywołanym przez skarżącego, warunkiem zastosowania klauzuli antykumulacyjnej jest tożsamość zarówno przedmiotowa, jak i podmiotowa roszczenia, o którym prawomocnie orzeczono w innym postępowaniu i roszczenia, którego zaspokojeniu służyć miałyby nałożenie obowiązku naprawienia szkody. Wskazana

tożsamość jest swoistym ograniczeniem owej klauzuli, pozwalającym na jej stosowanie, a więc na wyłączenie możliwości obowiązku naprawienia szkody, jedynie w takich sytuacjach, kiedy doszło już do prawomocnego rozstrzygnięcia o roszczeniu bądź w przedmiocie tego roszczenia toczy się postępowanie, ale pomiędzy tymi samymi stronami, to jest – pomiędzy oskarżonym i pokrzywdzonym (tak postanowienie SN z dnia 7.11.2014 r., IV KK 129/14). Ratio legis tego rozwiązania stanowi zapobieżenie sytuacji, w której istniałoby kilka orzeczeń odnoszących się do tego samego roszczenia wynikającego z danego przestępstwa, dających uprawnionemu podmiotowi prawo do kilkukrotnego domagania się od tego samego podmiotu zobowiązanego spełnienia tego samego wyniku z czynu zabronionego świadczenia.

Zważywszy na to, że wyrok przywołany w pisemnych motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia, którym orzeczono o obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, polegającym na doprowadzeniu (...) do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, zapadł nie wobec oskarżonych, tylko innej osoby, zgodzić należało się ze skarżącym, że błędne było przyjęcie przez sąd meriti, iż jego wydanie po myśli art. 415 § 1 kpk stało na przeszkodzie zobowiązaniu oskarżonych do naprawienia szkody zgodnie z obowiązkiem wynikającym z art. 67 § 3 kk.

Realizując ów niezależny od wniosku uprawnionego podmiotu obowiązek, stwierdziwszy że w chwili obecnej nadal istnieje nienaprawiona szkoda w kwocie 49 212,74 zł (twierdzenia pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego k. 278v.) wynika z oszustwa, do którego popełnienia pomocy udzieliły A. P. oskarżone, sąd odwoławczy – zgodnie z wnioskiem skarżącego - nałożył na nie obowiązek naprawienia szkody, ograniczając go do zapłaty ww. kwoty oraz ustalając, że ma on postać solidarnego zobowiązania.

Na przeszkodzie temu rozstrzygnięciu – wbrew temu, co sugerowali obrońca i prokurator - nie stał fakt, że oskarżonym nie zostało przypisanie działania w formie współsprawstwa. Z art. 56 kk, którego zasięg obowiązywania nie został ograniczony do obowiązku naprawienia szkody orzeczanego na konkretnej podstawie prawnej, jasno wynika, że na gruncie obowiązujących przepisów obowiązek naprawienia szkody orzekany na podstawie art. 67 § 3 kk ma charakter środka kompensacyjnego, przy orzekaniu o którym nie stosuje się przepisów prawa karnego o karach i środkach karnych. O takim jego charakterze świadczy też wprost treść art. 68 § 2 kk. Zważywszy na to, że środek ten ma analogiczny charakter do środka, o którym mowa w art. 46 kk, to w związku z tym, że art. 67 § 3 kk nie określa, jak należy kształtować treść obowiązku naprawienia szkody, przyjęć należy, że nakładając na sprawcę obowiązek naprawienia szkody w związku z warunkowym umorzeniem postępowania sąd stosuje się do zasad orzekania tego środka kompensacyjnego określonych w art. 46 § 1 kk, a więc reguł prawa cywilnego. Z art. 422 kc wynika natomiast wyraźnie, że – wbrew temu, co sądzą obrońca i prokurator - odpowiedzialność za szkodę wynikłą z czynu zabronionego ponoszą na równi z głównym sprawcą nie tylko osoby, które współdziałały z nim w popełnieniu przestępstwa, ale także osoby, które – jak oskarżone, które ułatwiły dokonanie przestępstwa A. P. - do wyrządzenia szkody były mu pomocne.

Co więcej - odpowiedzialność ta z mocy ustawy ma charakter odpowiedzialności solidarnej. Przepis art. 441 kc przewiduje bowiem, że jeśli kilka osób wyrządza szkodę, działając wspólnie, bądź samodzielnie i niezależnie od siebie, ich odpowiedzialność jest solidarna bez względu na stopień przyczynienia się każdej z nich do wyrządzenia szkody. W związku z tym, że zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników solidarnych zwalnia pozostałych dłużników (art. 366 § 1 kc in fine), solidarność przeciwdziała niebezpieczeństwu nieuzasadnionego wzbogacenia pokrzywdzonego. Skoro czyn oskarżonych polegał na udzieleniu innej osobie pomocy w popełnieniu przestępstwa, z którego wynikała szkoda, konieczne było więc orzeczenie wobec nich obowiązku naprawienia szkody w formie zobowiązania solidarnego i to przy przyjęciu, że solidarność zastosowanie ma nie tylko do odpowiedzialności samych oskarżonych, ale i jednocześnie – zgodnie z treścią art. 441 kc - do odpowiedzialności sprawcy głównego A. P., który będąc sądzonym w odrębnym postępowaniu za oszustwo na szkodę (...) sp. z o.o., został zobowiązany zapadłym w nim wyrokiem do samodzielnego (bez solidarności) naprawienia szkody.

W ocenie sądu odwoławczego nie ulega wątpliwości, że po dokonanej zmianie zastosowany środek probacyjny, którego dolegliwość ostatecznie w praktyce wzmagają nie tylko orzeczony obowiązek naprawienia szkody w kwocie ponad 49 tys. zł, niemniej, jak na warunki finansowe utrzymujących się z pomocy społecznej oskarżonych, ale i stanowiące również obciążenie finansowe koszty zastępstwa procesowego, stanowiąc będzie adekwatną do

czynu oskarżonych reakcją, należy z zabezpieczającą realizacją wszystkich celów postępowania. Wzmacnianie jego oddziaływań wychowawczych poprzez orzekanie świadczenia pieniężnego – jak uczynił to sąd I instancji - nie było w tej sytuacji w ocenie sądu odwoławczego konieczne. Pomimo, że środek kompensacyjny ukierunkowany jest na uczynienie zadość interesom pokrzywdzonych, to - pozwalając sprawcy dobitnie odczuć w sferze ekonomicznej, że dopuszczanie się przestępstw nie popłaca - pełni również rolę wychowawczą zarówno wobec niego, jak i społeczeństwa. Konieczność realizacji oprócz obowiązku naprawienia szkody także i świadczenia pieniężnego mogłaby zaś utrudnić oskarżonym zaspokojenie pokrzywdzonego. Mając na uwadze powyższe, sąd odwoławczy uchylił zawarte w pkt II wyroku orzeczenie o świadczeniu pieniężnym.

Dostrzeżenie, że kwalifikacja prawna przestępstwa przypisanego oskarżonym rzeczywiście – tak, jak na etapie postępowania międzyinstancyjnego sygnalizował prokurator - nie odzwierciedlała wynikającego z poczynionych ustaleń i uwzględnionego w opisie czynu faktu, że miało ono formę zjawiskową pomocnictwa, skutkowało natomiast poprawieniem owej kwalifikacji poprzez uzupełnienie jej o pominięty przez sąd I instancji art. 18 § 3 kk.

Ponieważ sąd odwoławczy nie dopatrył się w zaskarżonym orzeczeniu żadnych uchybień mogących stanowić bezwzględne przyczyny odwoławcze, będących podstawą do uchylenia wyroku z urzędu, dlatego też w pozostałym zakresie został on utrzymany w mocy.

O kosztach obrony z urzędu oskarżonej O. S. w postępowaniu odwoławczym orzeczono w oparciu o przepisy § 17 ust. 2 pkt 4 w zw. z § 4 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714).

O zwrocie kosztów zastępstwa procesowego oskarżyciela posiłkowego od oskarżonych orzeczono w oparciu o przepisy art. 627 kpk w zw. z art. 629 kpk w zw. z art. 635 kpk oraz § 11 ust. 2 pkt 4 i ust. 7 w zw. z § 15 ust. 1 i § 16 zd. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych. (Dz.U.2015.1804).

Na podstawie art. 624 § 1 kpk w zw. z art. 634 kpk - mając na uwadze sytuację materialną oskarżonych, ocenianą m.in. przy uwzględnieniu obciążeń finansowych nałożonych zaskarżonym wyrokiem - sąd odwoławczy zwolnił je od zapłaty wydatków poniesionych w postępowaniu odwoławczym, obciążając nimi Skarb Państwa.